UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Enchiridion Erasmi Roterodami Germani De Milite Christiano

Erasmus, Desiderius

Lypsi, 1516

VD16 E 2746

De varietate affectuum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-33324

Visual Library

ſemouit, ne vel nimia vicinitate regis ociũ ꝑturbet, vel infimę
plebis cõtagio corrupta ſimul, in eũ cõiuret. Vim porro cõcu
piſcibilẽ, quę eſculenta, & poculẽta appetit: quaq; in Venerẽ
impellimur: porro infra p̃cordia ꝓcul a regia/in iecur & aluũ
relegauit, vt quaſi ferũ quoddã, & indomitũ anı̃al, illic ad prę-
ſepe habitaret, ꝓpterea quod ea violẽtiſſimos excitare motus
cõſueuit, minimeq; præſidis imperijs, audiẽs eſſe. Huius infi-
ma pars, q̃ pecorina ſit, q̃q; rebellis, vel illa pudẽda corporis
portio, in qua potiſſimũ tyrannidẽ obtinet, documẽto poteſt
eſſe, quæ mẽbris ex omnibus vna/fruſtra reclamãte rege, ob-
ſcænis motibꝰ, ſubinde rebelliõez parat. Vides nimirũ vt hac,

Ornatꝰ regius

ſupne diuinũ aı̃al homo, plene in pecudẽ deſinat. At cõſultor
ille diuinus, ſublimi in arce p̃ſidens memor, originis ſue, nihil
ſordidũ, nihil humile cogitat. Sceptro aũt inſignis eburno, ꝓ-
pterea quod nihil nõ rectũ imperet, in cuius faſtigio aquilam
inſidere ſcripſit Homerus, qđ ad celeſtia ſubuolãs, quæ humi

Aurum ſapientiam ſignificat.

ſunt, aquilinis oculis deſpicit. Poſtremo aurea redimitus co-
rona. Aurũ em̃ in myſticis literis ſapientiã fere ſignificat, circu
lus aũt ꝑfectã, & oĩbus nũeris abſolutã. Hæ ſunt em̃ propriæ
regũ dotes. Primũ, vt q̃plurimũ ſapiãt, ne quid peccent ꝑ er-

Regũ ac principũ ꝓpria officia

rorẽ, tum vti quæ recta ſunt, ea modo velint, ne quid contra
animi iudiciũ ꝑperã corrupteq; faciãt. Quarũ altera q̃ careat,
eum non regẽ, ſed latronem exiſtimato.

¶ De varietate affectuum.

Noſter aũt rex, ꝓpter æternã legẽ, ſibi diuinitus inſculptã, op-
primi quidẽ põt, corrũpi nõ põt quin reclamet, quin reuocet.
Cui ſi reliq̃ plebs parebit, nihil ille vnq̃; neq; penitendũ, neq;
ꝑniciosum cõmittet, ſed ſumma moderatiõe, ſummaq; tran-
quillitate gerent̃ vniuerſa. Ac de affectibꝰ quidẽ Stoici, peri-
pateticiq; nõ nihil diuerſa ſentiunt, quanq̃; illud cõuenit inter
oẽs, ratiõe viuendũ nõ affectu. Sed illis placet, vbi affectibus,

Senſus & affectus pedagogi ad virtutem.

qui a ſenſibꝰ ꝓxime excitant̃, tãq̃; pedagogis/vſus ad iudiciũ
verũq; diſcrimẽ expetẽdorũ, fugiẽdorũq; pueneris, tum eos
prorſus eſſe relinquẽdos, Iam niſi nõ ſolũ vtiles nõ eſſe/ad ſa-
pientiã, verũ etiã pernicioſos. Atq; ob id ꝑfectũ illũ ſapientẽ

ſuũ oĩbus huiꝰmoĩ motibus, tanq̃ morbis animi, vacare volũt vixq̃ humaniores quidã primos illos impetus, rationẽ pueruentes, ſapiẽti cõcedũt, quas illi phantaſias appellãt. At peripathetici nõ extirpãdos affectus, ſed coercẽdos docẽt. Eſſe enim nõnullũ eorũ vſum, ꝓpterea quod hos a natura additos opinenẽ, vti quædã ad ꝟtutẽ incitabula, atq̃ exhortamenta, ſicuti fortitudinis irã, induſtriæ inuidiã, & item de reliquis. Socrates aũt in Phedone Platonis, quum nihil aliud putat eſſe philoſophiã, q̃ mortis meditationẽ, hoc eſt. vt animꝰ quantũ põt, abducat ſeſe a rebꝰ corporeis & ſenſibilibꝰ, transferat ad ea quæ rõne nõ ſenſibꝰ ꝑcipianẽ, cũ Stoicꝭ nimirũ ſentire videẽ. Oportet igiẽ primũ oẽs animi cognitos habere motus, deinde ſcire nullos eſſe tam violẽtos, quin a rõne vel cõpeſci, vel ad ꝟtutẽ deflecti queant. Audio eñ vulgo hanc peſtiferã opinionẽ, vt ſe dicãt ad vicia cogi. Alij cõtra imperiti ſui, motus huiuſmõi, ꝓ ratiõis dictamine ſequunẽ, atq̃ adeo, quod ſuaſit ira, aut inuidia, id zelũ dei vocant. Atq̃ vt eſt alia reſp. alia faſtidioſior, ita alius alio ad virtutẽ ꝓpenſior, quæ differentia, non ex animorũ diſcrimine, ſed vl ex influxu cœleſtiũ corporũ, vl ꝓgenitoribus, vel ex educatiõe, vel ex ipſo corporis habitu ꝓficiſciẽ. Nõ anilis eſt illa Socratis fabula, de aurigis & equis, bonis ac malis. Videas enim nõnullos, ita moderato ingenio natos, ita tractabiles ac faciles, vt ſine vllo negotio ad virtutẽ inſtituanẽ ac ſine calcaribus vltro ꝑcurrãt. Alijs contra corpus rebelle, tanq̃ equũ indomitũ, & ſcalcitroſum ꝯtigiſſe, vt multũ ſudãs domitor ille, vix tamẽ aſperrimo freno, vix fuſte calcaribuſq̃ ſubigat ferocientẽ. Qualis ſi tibi forte obtigit, ne ꝓtinꝰ abijcias animũ, imo tanto acrius enitere, ſic exiſtimans, non tibi interclusam ad virtutem viam, ſed vberiorẽ virtutis materiã oblatã eſſe. Quod ſi bonã mentẽ nactus es. non hoc ꝓtinus alio melior es, ſed fœlicior, at rurſum ita fœlicior, vt obligatior. Quãq̃ quis eſt ingenio vſq̃ adeo fœlici, vt nõ abunde multa ſint, in quibus luctari oporteat? Ergo q̃maxime turbari ſentiet, hac q̃maxime aduigilet rex oportet. Sunt vicia quædam pene gentilia, quemadmodum gentibus nonnullis perfidiam

Peripateticorũ ac ſtoicorũ differentia

Philoſophia q̃uo mortꝭ meditatio

Animi omnis motus ratione compeſci põt.

Fabulam hanc reperies ĩ Phedro Platõis circa finem.

Animã bonã ſiue malã ſortitus qualẽ ſe habere debet.

Variæ ſpecies viciorũ tanq̃ naturalium

aiũt eſſe familiarẽ: alijs luxum: alijs libidinẽ. Quædã corporis
habitũ comitanẽ; ſicut ſanguineos mulieroſitas: & voluptatũ
amor. Colericũ ira: ferocitas: maledicentia. Phlegmaticũ in-
ertia: ſomnolentia. Melancholicũ: inuidia: triſticia: amaritudo.
Nõnulla cũ etate, aut remittunẽ: aut inualeſcunt: queadmodũ
libido in iuuẽta: item ꝓfuſio temeritas: in ſenecta tenacitas mo
roſitas: auaritia. Sunt & quę ſexui videanẽ adnata, vt in viro
ferocitas: in muliere vanitas & vindicte cupido. Fit interim
vt natura veluti paria faciens: morbũ animi dote quapiam di-

Naturæ circa aios ſolers cõpenſatio

uerſa cõpenſet. Eſt hic quidẽ ꝓpenſior ad voluptatẽ: ſed neu-
tiq; iracũdus neutiq; inuidus. Eſt alius incorrupta pudicitia,
ſed elatior: ſed iracũdior: ſed attentior ad rem. Neq; deſunt/q
ꝓdigioſis quibuſdã ac fatalibus vicijs ſollicitenẽ, furto, ſacrile-
gio: homicidio: quibus quidẽ omni conatu obuiã eſt eundũ.
cõtraq; eorũ inſultũ, certi ꝓpoſiti, murus quidã aheneus ob-
ijciẽdus. Ediuerſo ſunt nõnulli affectus: ita vicini virtutibꝰ vt

De deflectẽdis ad ỽtutẽ vicijs leuioribus.

periculũ ſit, ne ambiguo diſcrimine fallamur. Erũt hij corrigẽ
di: & ad ꝓximã ỽtutẽ cõmode deflectẽdi. Exẽpli grã/ eſt qſ-
piã excãdeſcẽtior: inijciat aĩo frenũ: & erit alacrior, erit erectꝰ:
mimeq; lãguidꝰ. Erit liber ac ſimplex. Eſt aliꝰ paulo tenacior:
adhibeat rationẽ: & fuerit frugalis. Qui blãdior eſt: fiet comis
& cõmodus. Qui p̃fractꝰ: cõſtãs. Qui triſtior eſt: ſeuerꝰ Qui
ineptior: morigerꝰ. atq; ad eundẽ modũ de reliqs animi leuio
ribꝰ morbis. Hoc mõ cauendũ: ne naturæ viciũ, ỽtutis noĩe
palliemꝰ: triſtitiã grauitatẽ: aſperitatẽ ſeueritatẽ: inuidiã zelũ:

Sapiẽtiæ gradꝰ

ſordes frugalitatẽ: aſſentationẽ comitatẽ: ſcurrilitatẽ vrbanita-

Via vera ad beatitudinẽ ſeipſum noſſe.

tem appellãtes. Hæc igiẽ eſt vna ad beatitudinẽ via: primũ, vt
te noris. Deinde, vt ne quid ꝓ affectibꝰ. ſed oĩa ꝓ iudicio rõnis
agas. Sana ſit aũt & ſapiat ratio, hoc eſt tm̃ honeſta ſpectet. At
difficile eſt (inqes) quod præcipis. Quis negat? Atq verũ eſt
illud apud Platonẽ adagiũ, quæ pulchra ſũt: eadẽ eſſe difficilia
Nihil fortiꝰ: q̃vt qs ſeipm vincat. ſ3 nullũ maiꝰ præmiũ: q̃ btĩ-
tudo. Præclare illud Hieronymꝰ vt cætera oĩa. Nihil Chri-

¶Chriſtião vt nihil fortius ita nihil imbecilliꝰ

ſtiano fœliciꝰ: cui ꝓmittiẽ regnũ cœloꝝ. Nihil laborioſiꝰ qui
q̃tidie de vita periclitaẽ Nihil fortiꝰ: q vincit diabolũ. Nihil im

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

becilli⁹q a carne ſupat. Si tuas ppẽderis vires, nihil difficili⁹, ꝙ carnẽ ſubigere ſpũi, ſi deũ auxiliatorẽ reſpexer], nihil facili⁹. Tu mõ ingẽti aio, pfectæ vitæ, ppoſitũ ꝯcipe, cõceptũ vrge. Nihil vnq̃ vehemẽter ĩpauit ſibi hũan⁹ anim⁹, qđ nõ effecerit. Magna pars Chriſtianiſmi eſt, toto pectore velle fieri Chriſtianũ, Qđ aditu videbit̃ ĩexpgunabile, id fiet ſucceſſu molli⁹ vſu facile, cõſuetudine demũ etiã iucundũ. Scitũ eſt illud Heſiodũ, arduã initio eſſe ꝟtutis viã, verũ vbi ad cacumẽ erepſeris, tutiſſimũ ociũ te manet. Nullũ aĩal tam ferũ, qđ non manſueſcat hũana cura, & animi dormitoris oim nulla erit domãdi ratio? Vt corpore valeas, potes in annos aliquod impare tibi, vt abſthemius ſis, vt a venere tẽperes, quæ præſcripſit homo medicus, & vt oẽm vitã trãquille trãſigas, nõ potes vel mẽſes pauculos impare affectibus, qđ conditor præcipit deus. Vt corpus morbo ſubducas, oĩa facis, vt corp⁹ & animã ab æterna morte ſubtrahas, non illa facis, quæ fecerũt & ethnici?

Chriſtiãis ſola voluntas deeſt

Nota.

Virtutis via ardua in pncipio

Animus qualr domandus

❡ De homine interiore & exteriore. Et de duab⁹ partib⁹ hoĩs ex lr̃is ſacris.

Pudet me, pfecto Chriſtianoꝝ noĩe, quorũ maxima pars veluti muta pecora, ſeruit affectibus ſuis, adeoꝗ in hac dimicatione nõ ſunt exerciti, vt ne norint quidẽ rõnis atꝗ pturbationũ diſcrimẽ. Hoc tm̃ hoĩem eſſe putãt, qđ videt, qđ ſentiunt. Imo nihil eſſe putãt, niſi qđ ſub ſenſum cadat, quũ nihil ſit minus. Quicqd impẽſe cupiũt, id rectũ exiſtimãt. Pacẽ appellãt certã cõploratãꝗ ſeruitutẽ, dum obruta ratio, quocũꝗ vocat affectus, nihil renitẽs ſequitur. Hæc pax eſt illa miſera, quam Chriſt⁹ veræ pacis author, qui fecit vtraꝗ vnũ, venit dirimere bellũ ſalutare excitaturus, inter patrẽ & filiũ, inter maritum & vxorẽ, inter ea quæ turpis cõcordia male cõciliauit. Iam ꝟo phõꝝ leuis ſit authoritas, niſi eadẽ oĩa, tametſi ꝟbis nõ iiſdẽ, ſacris in lr̃is p̃cipiunt. Qđ philoſophi rationẽ, id Paulus modo ſpm̃, mõ interiorẽ hoĩem, mõ legẽ mẽtis vocat. Quod illi affectum, hic interim carnẽ, interim corpus, interim exteriorẽ hominẽ, interim legẽ mẽbroꝝ appellat. Spũ inquit ambulate, & deſyderia carnis nõ pficietis. Caro eñ ꝯcupiſcit aduerſus ſpm̃

Pax falſa quaꝫ deus odio habet.

Mathei, 10.

Pauli cũ philoſophis concordantia.

Ad Galat. 5.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN